

En Retssag 1783 om Navnet Løvendal.

Ved C. E. A. Schøffer.

1778 døde i Preetz Kloster Baronesse Ulrica Antoinette Løvendal; i denne Anledning skete den 12. Septbr. s. A. til Klosterprovsten, Geheimeraad Cai Rantzau en Henvendelse fra en Overchirurg i Flaaden, der kaldte sig Christian Paul Bierth Benedict von Løvendahl og som angav sig som Søn af Marchal Rigsgreve Ulrik Frederik Valdemar Løvendal og første Hustru, Baronesse Theodora Eugenia Schmettau, altsaa en Brodersøn af den afdøde og som saadan formentlig arveberettiget. Klosterprovsten svarede, at Baronessen i sit Testamente havde disponeret over sine Midler, men samtidig meddelte han General Grev Schmettau' som nærbeslægtet af den afdøde, at en saadan Arving havde meldt sig; denne satte sig nu i Forbindelse med Grev Løvendal i Paris og efter Aftale med denne indkaldte han Overchirurgen for Hof- og Stadsretten til at bevise sit Slægtskab og Ret til at bære Navnet¹⁾.

21. August 1780 faldt Rettens Dom saalydende:

Endskjønt at Indstævnte ei har legitimeret sig at være den, han foregav, nemlig en Søn af Marchal de France Baron Valdemar Løvendal og Baronesse Schmettau; Hr. Citanten derimod med de af ham forelagte Documenter har gjort det modsatte i høi Grad rimeligt, kan ikke destomindre Hr. Citantens Søgsmaal ei komme i nogen Betragtning, da han ei kan anses competent til at anlægge samme, efterdi indstævnte bevislig ei har brugt, benyttet sig af eller tilegnet sig nogen Slags af de virkelige Herligheder og Rettigheder, som exclusive tilkomme de Løvendalske og Schmettauske Familier, naar man undtager, at han ifølge det fremlagte af ham Hr. Geheimeraad Rantzau tilskrevne Brev har prætenderet Arv efter afg. Conventualinde i Preetz Kloster Baronesse von Løvendal, hvilken Arveprætention ei for denne uvedkommende Ret, men blot ved Skifteretten, hvor samme er nedlagt, kan komme under Paakjendelse, og Hr. Citanten altsaa ei kan siges at være fornærmet, blot ved at Indstævnte paastaar at være allieret med forberørte Familier og bruger det Løvendalske Navn. Thi kjendes for Ret: Denne Sag afvises.

¹⁾ Suppl. til Danske Cancelli 1781, 2det Halvaar, 1572; D. C. Kommission i Sag imod Chirurgus Løvendal, Documenter til Kommissionsprot., 1782—83. Skab 11 Nr. 140.

Grev Schmettau, der følte sig brøstholden ved Dommen, meddelte Grev Løvendal Resultatet, og denne henvendte sig nu til det franske Hof og opnaede, at dette beordrede sin Gesandt i Kjøbenhavn til at tage sig af Sagen og til at indlevere en Memoire til det udenlandske Departement, hvori man besværede sig over den afsagte Dom og anbefalede Greven til Beskyttelse af hans Navn. Denne Memoire blev Kongen forelagt, som resolverede, at Cancelliet skulde indkomme med sin Betænkning og tilføie et Forslag om, hvorledes Grev Løvendal efter de i Landets Love antagne Grundsætninger hastigst kunde forhjælpes til en billig og med Sagens Beskaffenhed overensstemmende Satisfaction over den sig falskelig udgivende Løvendal.

Cancelliet beordrede 27. Novb. 1781, at Hof- og Stadsretten skulde høres; denne, der følte sig krænket over Klagen, svarede 27. Decbr. ret skarpt, at vel viste det sig dagligt, at den ene Part kan blive vred over en afsagt Dom, men at en dansk Undersaat i Stedet for at indstævne en afsagt Dom overtaler en Undersaat i et andet Land til gjennem sin Gesandt ved det danske Hof at faa udvirket en Doms Underkjendelse, samt at han søger at sætte samme i et slet Lys ved adskillige fornærmende og upassende Udtryk, derpaa har man hidtil ikke havt noget Exempel, førend nu ved det af General Grev Schmettau til hans Fætter Grev Løvendal sendte Brev, hvoraf Gjenpart er oversendt. Retten finder, at Grev Løvendal har udtalt sig baade om Dommerne og Dommen med saa ærerørige Talemaader, som man ei skulde vente sig af en Mand i hans Stand, og synes, at man uden Grund har villet beskyldte den for Partiskhed, medens den dog lige til nu ikke har havt mindste Kundskab hverken om Grev Løvendals eller Chirurg Løvendals Tilværelse før denne Dag. Da Greven holder det for en skrækkelig Forbrydelse, at en Chirurg lader sig kalde ved samme Navn som han, uagtet han ikke lider mindste Skaar derved i sin Ære, Rang og Velfærd, saa synes Retten, at Greven burde have betænkt, af hvor langt større Betydning det maa være for en hel Ret ufortjent at blive beskyldt for Uretfærdighed og Partiskhed.

Betreffende Grev Løvendals Forslag i Henseende til Chirurg Løvendal, saa holder Retten, saafremt han endelig skal foies, det for mest passende, at der af Kongen udnævnes to lovkyndige Mænd, som uden at behandle det omtvistede som nogen ordentlig Proces for sig kunde kalde Chirurg Løvendal, spørge ham, paa hvad Grund han paastaar at høre til Grev Løvendals Familie og berettiget til at føre samme Navn, tilholde ham at fremkomme med Beviser, og naar han ei kunde forskaffe disse, advare ham herefter at afholde sig fra at betjene sig af dette Navn og at foregive Slægtskab med forberørte Familie samt herpaa æske hans Erklæring for derefter

at læses ved Retterne og sættes i Aviserne. Skulde han vægre sig derved, da maatte saadant indberettes til Kabinettet, hvor det da ved Kongens Resolution kunde fastsættes, hvorledes i denne Henseende skulde forholdes.

Efter Conference med det udenlandske Departement indstillede nu Cancelliet til Kongen, at Geheimeraad Stiftamtmand Brockenhuus og Kammerherre Høiesteretsassessor Rosenkrantz Lewetzau som Commissairer skulde behandle Sagen, hvortil der 27. Febr. 1782 udgik Befaling, og efter den franske Gesandts Forlangende blev det befalet Justitsraad Uldall at være Actor i Sagen.

Commissionens første Møde holdtes 21. Marts; i dette samt de følgende erklærede Chirurgen, at hans Navn var Christian Paul Bierth Benedict og hans Tilnavn von Løvendal. Han var den ældste Søn af General Waldemar von Løvendal og Hustru, f. Schmettau og født enten 1722 eller 1723, hvor vidste han ikke. Hans Forældre boede da i Dresden, men han var født paa en Reise, som Moderen foretog sig enten til Helsten eller Kjøbenhavn. Han var bleven opdraget i Dresden sammen med sine Søskende, for hvis Navne han nogenlunde kunde gjøre Rede; 1732 eller 1733 havde han faaet Lyst til at besøge sin Farbroder Kammerherre Ulrik Frederik Løvendal, der da sad fangen paa Fæstningen Königstein¹⁾ og gik i denne Hensigt sammen med en Soldatersøn i en paa Floden liggende Baad for at drive med Strømmen til Königstein, men paa Veien kængrede Baaden, hvorved Drengen druknede, hvorimod han selv kom iland ikke langt fra Dresden. Da han nu ikke turde vende hjem af Frygt for Straf, vandrede han til Wernigerode, hvor han kom i Tjeneste hos en af Greven af Stolbergs Tjenere. Senere havde han tjent mange Steder rundt om i Tyskland, men Navnene paa de forskjellige Personer kan han ikke erindre. Alle de Papiere, som han havde været i Besiddelse af fra den Tid, vare frakomne ham i Kolding 1775; en kort Tid havde han studeret i Göttingen, hvorpaa han kom til Slesvig og i Lære hos Chirurg Jahn sammesteds. Fra den Tid af kunde han gjøre nøiagtig Rede for sit Liv.

Skjøndt Chirurgen i enkelte Retninger havde skaffet sig ret gode Oplysninger om Familieforholdene i den Løvendalske Slægt, saa blev det dog ret let for Actor i Commissionsmøderne at imødegaa ham, særlig da han indviklede sig i forskjellige Modsigelser; gennem Grev Schmettau var der alt, medens Sagen stod for Hof- og Stadsretten, tilveiebragt Attester fra Myndigheder og Personer i Dresden, der klart beviste Uholdbarheden af Chirurgens Paastande, og yderligere var senere flere tilveiebragte, deriblandt en Attest fra Kirke-

¹⁾ Denne sad ganske rigtig ifølge de under Sagen tilveiebragte Oplysninger fangen paa Königstein fra 10. Aug. 1733 til 26. Sept. 1738.

bogen fra Hofkirken i Dresden, at General Løvendal og Hustrus Søn, Valdemar Heinrich var døbt 23. Juni 1723, og da Generalens Ægteskab var indgaaet i August 1722, kunde Chirurgen ikke være ældste Søn, som han foregav. Da Chirurg Løvendal derpaa insinuerede, at han mulig var født før Ægteskabets Indgaaelse, fik Commissairene 4. Juni 1782 Befaling til at dømme, hvad Straf han bør lide for sine falske Foregivender og om ikke hans beskæmmende Paastand mod Marchal Løvendal og Frue bør som usande mortificeres.

Med stor Uleilighed havde Actor ogsaa søgt at skaffe sig Oplysninger om Chirurgen's Fortid paa de Steder, hvor han havde opholdt sig her i Landet, og det var lykkedes dels gjennem nogle Papirer, som vare blevne tilbageholdte af Chirurg Jahn i Flensborg ved Løvendals Afreise derfra 1768, dels gjennem Oplysninger fra de Regimenter, hvorved han havde staaet, at fastslaa hele hans Fortid, af disse fremgik det, at han var født 19. Sept. 1729 i Landsbyen Biert i Sal Sogn og døbt med Navnet Christen; Faderen Paul, der var Smed, boede da i et Hus i Biert, der hørte under Herregaarden Landting, der da eiedes af Christen Linde. 1749 rømte han fra Hjemmet og lod sig hverve paa 4 Aar ved det jydsk-gevorbnede Regiment, der da laa i Slesvig By; Godseieren reclamerede ham, men han fik dog af denne Lov til at blive ved Regimentet, hvilken Tilladelse senere fornyedes, og da Linde døde 1756, gik Sagen i Glemmebogen. Han stod i Regimentet til 1762, da han fik Afsked som Underofficer; efter sin daværende Capitains Udsagn kaldte han, der ved Antagelsen var indskreven som Christen Poulsen, sig senere Christian Paul Bierth Benedict, og idet han insinuerede at være en uægte Søn af sin Godseier Linde, tilføiede han senere von Lindenhof, under hvilket Navn han engang indgav et Bønskrift til Kongen under dennes Ophold i Slesvig.

Efterat have tjent Regimentskvartermester Ambders paa Sattrupholm fra 1762—66 kom han til Chirurg Jahn i Flensborg for at lære Chirurgi; under sit Ophold her til 1768 kaldte han sig første Gang v. Løvendal. Han var derpaa et Par Aar Hushofmester hos Vicecantsler Bøye i Slesvig, practiserede der 1771—72, indtil han 1773 ansattes som Escadronschirurg i Danske Livregiment til Hest, der garnisonerede i Husum og Kolding, men afskedigedes i August 1774. I Begyndelsen af 1775 havde han en Strid med sin Vært i Kolding, der atter affødte en Retssag med Magistraten der, der lagde Beslag paa hans Bohave; han drog nu til Kjøbenhavn, hvor han samme Aar udnævntes til Skibschirurg og 1779 til Overskibschirurg, i hvilken Egenskab han aarlig var med Flaadens Skibe til Grønland og paa Hvalfangst.

De sidste Commissionsmøder overværedes ikke af Overchirurgen, da han var udcommanderet, men hans Interesser varetoges af Høiesteretsprocurator Schönheyder, der var bleven beskikket ham til Defensor og som, saa godt han kunde, søgte at forsvare ham. Den 28. Juni 1783 indsendtes Commissionsacten, udstædt in triplo, hvorefter var kjendt som Ret: Den sig saakaldende Chirurgus Christian Paul Bierth Benedictus Løvendal bør være aldeles uberegtiget til og fremdeles entholde sig fra at føre eller af andre modtage det Løvendalske Navn. Saa bør han og for hans herudi brugte falske Foregivender og Udspreddelser at bøde 10 Rdr. til det almindelige Hospital og ligesaa meget til Justitskassen alt at betale inden 4 Uger eller i Mangel af Betaling afsone dem ifølge Fdr. 6. Dec. 1743. Endelig bør disse hans Paasagn og Udspreddelser som aldeles falske og opdigtede ei komme afgangne Marchal Grev Løvendal og Frue eller rette og sande Arvinger til Fornærmelse eller Æres Forkleinelse i nogen Maade, ligesom de og hermed ialt mortificeres. Skulde Chirurgus Christian Paul Bierth Benedictus være denne Dom overhørig og fortsætte at kalde eller lade sig kalde med det Navn Løvendal og altsaa vedblive disse hans under denne Sag paadømte usandfærdige Foregivender, da bør han at bøde sine 3 Mark og anses som den, der farer med aabenbar Usandhed.

Dommen confirmeredes af Cancelliet 29. Juli 1783, hvorfra den overgik til det udenlandske Departement, der oversendte et Exemplar af Dommen til det franske Hof, et andet til Grev Løvendal.

Chirurgen overlevede kun Dommen et Par Aar, idet han døde i første Halvdel af Aaret 1785 paa en Udcommando til Grønland.

Falck'erne af Tønsberg og Risør.

Et Supplement ved Arkivar **Finne-Grønn.**

Under ovenstaaende titel er i nærv. tidsskrifts 4. række 4. bind, med supplement i 5. række 1. bind, meddelt en del genealogiske oplysninger, som nu kan tilføies nedenanførte data, der tilfældigvis er forefundet i en fru Anna Staakkan i Porsgrund tilhørende Brochman postille fra 1655. Af hensyn til den store slegtskreds, de vedkommer, kan de formentlig have interesse. Samtidig kan til forstanførte artikel til en der anbragt note føies den oplysning om *Isaka Margrethe Falck*, at skifte efter hende holdtes ^{21/1} 1788 i Raaby (Møens herredsprovsti); hendes ægtefælle, *Otto Christian Wechmann*, blev sogneprest til Elmelunde i Præstø amt og hans arvinger var »Gjertrud Evenike sal. Boyes og dennes søster *Maren Wechmann*, gift med kjøbmand *de Place* i Kristiansand i Norge.